

УДК 947.6

УЛАДА І АНТЫСАВЕЦКАЕ ПАДПОЛЛЕ Ё ЗАХОДНІМ ПАЛЕССІ Ё 1944–1949 гг.

А.А. ЯРМАЦ

(Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт)

Праведзены аналіз грамадска-палітычнай сітуацыі ў паўднёва-заходняй Беларусі ў 1944 – пачатку 1950-х гг. у сувязі з дзейнасцю ў гэтым рэгіёне арганізаванага антысавецкага падполля. На падставе архіўных дадзеных разгледжаны ўплыў падполля на настроі мясцовага насельніцтва, правядзенне гаспадарчых і прапагандысцкіх мерапрыемстваў улады, кадравую палітыку дзяржавы ў Брэсцкай і Пінскай абласцях. Прыведзены прыклады ўзброенага супрацьстаяння аддзелаў украінскага падполля і органаў дзяржаўнай бяспекі, сабатажу насельніцтвам гаспадарчых мерапрыемстваў улады і антысавецкай агітацыі.

Ключавыя словы: Заходняя Беларусь, Палессе, Брэсцкая вобласць, Пінская вобласць, вёска, калектывізацыя, антысавецкае падполле, АУН-УПА.

Уводзіны. Працэс пасляваеннага аднаўлення савецкай улады ў тых беларускіх раёнах, якія знаходзіліся з 1921 па 1939 гг. у складзе Польшчы, дагэтуль застаецца праблемай маладаследаванай і супярэчлівай. Мэтай дадзенага артыкула з’яўляецца аналіз грамадска-палітычнай сітуацыі, што склалася ў паўднёва-заходняй Беларусі ў першыя гады пасля вызвалення краіны ад нацыстаў. Пазначаны рэгіён абраны не выпадкова. Палітычныя і гаспадарчыя мерапрыемствы савецкай улады ў Брэсцкай і Пінскай абласцях, настроі мясцовага насельніцтва, перш за ўсё выясюцца, мелі тут свае асаблівасці ў сувязі з дзейнасцю арганізаванага антысавецкага падполля – АУН-УПА (Армія украінскіх нацыяналістаў – Украінская паўстанцкая армія).

Разам з тым распаўсюджанымі былі антысавецкія настроі і сярод часткі беларускага насельніцтва, якая папаўняла шэрагі існуючых падпольных атрадаў, альбо дзейнічала самастойна, аказваючы як пасіўны, так і актыўны супраціў мерапрыемствам улады – мабілізацыі ў шэрагі Чырвонай Арміі, правядзенню дзяржаўных нарыхтовак, збору падаткаў, калектывізацыі і інш. Улада ў сваю чаргу сутыкнулася ў гэтым складаным рэгіёне з сур’ёзнымі кадравымі праблемамі, слабой дысцыплінай сярод прадстаўнікоў мясцовай адміністрацыі і супрацоўнікаў органаў унутраных спраў.

Храналагічныя рамкі артыкула ахопліваюць перыяд найбольш актыўнай барацьбы паміж антысавецкімі фарміраваннямі і органамі дзяржаўнай бяспекі і ўнутраных спраў. У перыяд з другой паловы 1944 да 1949 гг. большасць з аддзелаў АУН-УПА на тэрыторыі Беларусі былі ліквідаваны, а антысавецкія выступленні мясцовых жыхароў у далейшым сталі адзінкавымі.

Крынічную базу артыкула склалі дакументы партыйных фондаў Нацыянальнага архіва Рэспублікі Беларусь і Дзяржаўнага архіва Брэсцкай вобласці – даведкі, справаздачныя запіскі мясцовых камітэтаў КП(б)Б (Камуністычная партыя (бальшавікоў) Беларусі), матэрыялы органаў унутраных спраў, пракуратуры і дзяржаўнай бяспекі Рэспублікі.

Асноўная частка. Галоўнай сілай, што супрацьстаяла адноўленай савецкай уладзе і органам дзяржаўнай бяспекі на тэрыторыі Палесся, было украінскае падполле, перш за ўсё АУН-УПА. Вайскова-адміністрацыйная структура гэтай арганізацыі на тэрыторыі Беларусі склалася ў 1943 годзе. Пачынаючы з канца 1943 года, калі нямецка-савецкі фронт праходзіў праз беларускія землі, украінскі паўстанцкі рух падпарадкоўваўся Генеральным акругам УПА. Непасрэдна кіраванне на іх тэрыторыі ажыццяўлялі краёвыя камандаванні. Паўднёвыя раёны Беларусі ўваходзілі ў склад камандавання УПА-Поўнач, якому падпарадкоўваліся аддзелы чатырох вайсковых акруг. Тры з іх уключалі і асобныя беларускія раёны. Так, акруга "Заграва" займала Піншчыну, "Турів" – Берасцейшчыну і Кобрыншчыну, "Тютюннік" – паўднёвыя раёны Палескай вобласці Беларусі [1, ст. 18]. У 1947–1949 гг. аддзелаў АУН-УПА Брэсцкай і Пінскай абласцей кіраваў Беларуска-акруговы провад АУН "Ніва", які уключаў у сабе тры надраённых провада: Брэсцкі, Кобрынскі і Пінскі [2, ст. 403].

Перад тым як прааналізаваць некалькі найбольш значных акцый украінскага падполля ў першыя пасляваенныя гады адзначым, што ў дакументах органаў дзяржаўнай бяспекі большасць антысавецкіх выступленняў у рэгіёне, у тым ліку ўзброеных, прыпісваецца украінскаму нацыяналістычнаму падполлю. Між тым асобныя матэрыялы МДБ (Міністэрства дзяржаўнай бяспекі) указваюць на тое, што ў многіх выпадках грабязы і забойствы здзяйсняліся групамі дэзерціраў з Чырвонай Арміі, тымі, хто хаваўся ад мабілізацыі, ці асоб, якія актыўна супрацоўнічалі з акупацыйнай уладай у гады вайны і не рызыкавалі вяртацца ў свае дамы. Таму сярод антысавецкіх кампаній на Брэстчыне і Піншчыне адзначым тэя, прыналежнасць АУН-УПА да якіх падцвярджаецца рознымі крыніцамі, у тым ліку і дакументамі самога падполля.

Значым, што ідзі і дзеянні АУН–УПА былі папулярныя сярод некаторай часткі насельніцтва паўднёвых раёнаў Брэсцкай і Пінскай абласцей. Гэта падкрэслівалі ў сваіх службовых дакументах як супрацоўнікі органаў дзяржаўнай улады, так і ўдзельнікі падполля. Апошнія паведамлялі ў лістападзе 1944 года, што “насельніцтва на поўнач ад чыгункі Брэст – Пінск ставіцца да нас прыхільна, але далей беларусы пераважна мала свядомыя” [1, ст. 732]. У тым ліку і з мэтай распаўсюджвання свайго ўплыву, атрадамі АУН–УПА здзяйсняліся рэйды ва ўказаныя раёны. Адзін з іх правяла восенню 1944 года брыгада “Помста Базару” ў складзе трох загонаў. Аунаўцы пазбягалі сутыкненняў са значнымі па колькасці аддзелаў органаў дзяржаўнай бяспекі і ажыццяўлялі напады на асобныя населеныя пункты, шырока практыкуючы тэрарыстычныя акты супраць супрацоўнікаў НКУС, партыйнага і савецкага актыву. Толькі падчас 10-дзённага рэйда згаданай брыгады па тэрыторыі Дзівінскага раёна ахвярамі падполля сталі 12 службоўцаў НКУС і партыйна-савецкіх актывістаў [1, ст. 744].

У пачатку лістапада 1944 г. загоны “3351” і “3352” ажыццявілі чарговую акцыю на тэрыторыі Беларусі з мэтай прыцягнення “да барацьбы супраць савецкага рэжыму насельніцтва, якое хаваецца ад мабілізацыі на фронт” [1, ст. 744]. Рэйд па Драгічынскаму, Іванаўскаму, Лагішынскаму, Тэлеханскаму і іншых раёнах доўжыўся больш за тры месяцы – да лютага 1945 года. Падчас яго аўнаўцы “праводзілі гутаркі з мясцовым насельніцтвам, раздавалі ім літаратуру” [1, ст. 748]. Не абышлося і без значных вайсковых сутычак. 18 лістапада адбыліся баі ля вёсак Радастава і Гаравіца Дзівінскага раёна: група з 300 чалавек атакавала ахову Белазёрскага канала Днепрабугскага аднаўленчага атрада, прымусіўшы савецкі бок адступаць. У выніку супрацьстаяння апорны пункт і вёска Гаравіца былі на некалькі гадзін захоплены аўнаўцамі, якія затым адышлі да Сварыні. Страты савецкага боку склалі 12 чалавек з 45 [1, ст. 727; 2, ст. 209].

З 2 па 10 студзеня 1946 г. групай “Канаплянка” было забіта 6 чалавек з партыйна-савецкага актыву ў Антопальскім і Бярозаўскім раёнах Брэсцкай вобласці [3, а. 8]. Яшчэ раней, на працягу 1945 года, гэтым атрадам Бярозаўскага раённага провада УПА было здзейснена 12 тэрактаў, у выніку якіх загінула 32 чалавек [3, ст. 369]. У складзе Кобрынскага надраённага провада УПА з 1945 па 1949 г. дзейнічала група пад кіраўніцтвам Ермака, у якую ўваходзілі пераважна жыхары вёсак Кобрынскага раёна. Імі на працягу жніўня 1944 – красавіка 1947 года былі забіты больш за 40 чалавек з ліку супрацоўнікаў органаў дзяржаўнай бяспекі, партыйна-савецкага актыву [2, ст. 393].

У некаторых выпадках да антысавецкіх атрадаў далучаліся былыя супрацоўнікі дзяржаўных органаў. Так, у ноч на 20 лютага 1947 года ў Маларыцкім раёне ўзброеная група здзейсніла забойства старшыні мясцовага райвыканкама. Як сведчаць дакументы абкама КП(б)Б, сярод удзельнікаў групы былі два мясцовыя жыхары і былы агент міністэрства нарыхтовак, які быў нібыта скрадзены 1 студзеня гэтага ж года [4, а.11].

У Драгічынскім раёне Пінскай вобласці чатыры мясцовыя жыхары, якія не жадалі ўдзельнічаць у выкананні плана хлебнарыхтовак, у ноч з 15 на 16 жніўня 1947 г. забілі сакратара камсамольскай арганізацыі в. Гута. У гэтыя дні адбылося некалькі інцыдэнтаў у Вавулічскім сельскім савеце. Спачатку невядомыя падпалілі хату вясковага актывіста, а на наступныя суткі быў спалены свіран са збожжам сакратара сельскага савета. “У выніку гэтых і іншых здарэнняў сур’ёзна запавольваецца выкананне плана па хлебнарыхтоўкам. Раён знаходзіцца на апошнім месцы ў вобласці, так як план выкананы ўсяго на 50%”, – паведамлялі кіраўніцтву вобласці прадстаўнікі раённай улады [5, а. 216].

Цікава, што літаральна напярэдадні гэтых падзей, у чэрвені 1947 г., з мэтай ліквідацыі “украінскага, беларускага, польскага нацыянальнага падполля і ўзброеных банд” у раёне дзейнічала чэкіска-вайсковая група МДБ БССР з шэрагам аператыўных работнікаў і ўзводам салдат. Акрамя таго, у Драгічын перыядычна наведваўся старшыня УМДБ Пінскай вобласці палкоўнік Фралоў і іншыя адказныя супрацоўнікі УМДБ. На працягу ліпеня-жніўня органы дзяржаўнай бяспекі арыштавалі і забілі некалькі мясцовых жыхароў, якія супрацоўнічалі з АУН і “мелі намер здзейсніць тэракт супраць мясцовых партыйна-савецкіх работнікаў” [5, а. 217]. Як бачым, нават такія рашучыя захады даволі працяглы час не дазвалялі вырашыць праблему падполля.

Згаданыя вышэй праявы ўзброенай антысавецкай барацьбы адбываліся на грамадска-палітычным жыцці рэгіёна, кадровай палітыцы ЦК КП(б)Б у Брэсцкай і Пінскай абласцях, настроях больш заможнай часткі вясковага насельніцтва і яе рашучасці ў змаганні з калектывізацыяй і іншымі гаспадарчымі мерапрыемствамі ўлады.

Адным з такіх мерапрыемстваў у 1945 годзе было падпісанне ліста Сталіну ў сувязі з гадавінай вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. У паўднёвых раёнах Брэсцкай вобласці справа з падпісаннем ішла цяжка. Большасць насельніцтва ігнаравала захады ўлады [6, а.43–45]. З Дзівінскага райкама КП(б)Б паведамлялі кіраўніцтву, што “на 40 сходах працоўных прысутнічала толькі 2519 чалавек, з якіх падпісаць ліст пагадзіліся толькі 1489”. Звязвалі нізкую актыўнасць вяскоўцаў з палітычнай напружанасцю ў рэгіёне [2, с. 301]. Сярод сялян былі распаўсюджаны чуткі, што “чым меней подпісаў будзе пастаўлена пад лістом, тым больш верагоднасць аднаўлення польскай улады”. Актыўнасць са-

вечкай улады ў вёсцы мясцовыя жыхары часта звязвалі менавіта з хуткім вяртаннем у склад Польшчы, якую падтрымаюць Вялікабрытанія і ЗША [7, а.174].

“Англія і Амерыка загадалі Савецкаму саюзу хлеб з беларусаў не браць. Сюды прыйдуць прадстаўнікі Польшчы і правераць правільнасць налічэння паставак на беларуса. У гэтым годзе налічылі вялікую пастаўку хлеба і хочучь хутчэй сабраць, пакуль Англія з Амерыкай не прыйдуць, і ім не прыйдзеца адступаць да старой мяжы”, – пра такія чуткі паведамлялі партыйныя і савецкія актывісты амаль з кожнага раёна Брэсцкай і Пінскай абласцей [Там жа]. Баяліся падпісваць ліст і таму, што звязвалі яго падпісанне як згоду на ўтварэнне калгасаў.

Згодна са справаздачнымі запіскамі аб калгасным будаўніцтве ў Брэсцкай вобласці, у рэгіёне на працягу 1944–1947 гг. адзначаліся антыкамуністычная агітацыя, дыверсійныя і тэрарыстычныя акты супраць кіруючых кадраў, знішчэнне калгаснай маёмасці, распаўсюджванне лістовак з пагрозамі за выхад на працу ў калгас [8, а. 6]. У сувязі з гэтым не выглядае дзіўнай і колькасць калгасаў у вобласці на 1 студзеня 1947 г. Згодна з “Ваенна-эканамічнай справаздачай” іх было ўсяго 15 з 1095 калгаснікамі. У той жа час адзінаасобных гаспадарак на той момант налічвалася 390 713 [9, а. 132]. Увогуле, сабатаж больш зможнымі сялянамі вясковых ініцыятываў улады меў даволі распаўсюджаны характар. Згодна з дадзенымі аб хлебнарыхтоўках па Брэсцкай вобласці за 1946 год, толькі ў Відамлянскім сельскім савеце Камянецкага раёна 44 гаспадары хавалі хлеб ад нарыхтоўшчыкаў, у Высокаўскім раёне сяляне атручвалі збожжа керасінам, альбо закопвалі яго ў зямлю [3, а. 201]. У калгасе “Бальшавік” Жабінкаўскага раёна, які аб’ядноўваў у чэрвені 1946 года 9 гаспадарак з 76, адзінаасобнікамі ладзіліся патравы калгасных палеткаў, а ў жніўні таго ж года мясцовымі жыхарамі былі забіты брыгадзір калгаса і старшыня рэвізійнай камісіі. Па ўзбуджанай крымінальнай справе пазней праходзіла 8 чалавек [10, а. 114].

Назіраліся цяжкасці і з правядзеннем мабілізацыі. Згодна з паведамленнямі органаў бяспекі, “першая мабілізацыя ў ліпені-верасні 1944 года была сустрэта насельніцтвам у асноўным патрыятычна”. Тым не менш у асобных раёнах адзначаліся выпадкі ўхілення ад службы ў войску шляхам падману аб сапраўдным узросце, ці нібыта ўладкаванні на працу. Так, у Камянецкім раёне з 4375 прызыўнікоў аказалася 172 ухіленцы, а ў Дзвінскім – з 650 мужчын 45 паспрабавалі пазбегнуць мабілізацыі [11, а. 8].

Здараліся выпадкі, калі супраць палітыкі савецкай улады ў вёсцы выступалі самі адказныя работнікі. Характэрнай з’яўляецца справа ўрадженкі в. Зёлава Антопальскага раёна Міранюк Клаўдзіі, якая ў гады вайны з’яўлялася сакратаром падпольнай камсамольскай арганізацыі ў сваім раёне, а пасля вызвалення стала кандыдатам у члены пленума абласнога камітэта КП(б)Б і працавала арганізатарам мерапрыемстваў улады ў вёсках. У лістападзе 1946 г. яна прынесла кіраўніку раёна быццам бы знойдзеныя лістоўкі з пагрозамі на адрас партыйна-савецкіх работнікаў, у тым ліку і самой Міранюк. Падчас следства жанчына прызналася ў аўтарстве. Свой учынак яна тлумачыла наступным чынам: “Я вырашыла запалохаць кіраўнікоў раёна, каб яны не вымушалі сялян выконваць абавязкі перад дзяржавай. Мне прыходзілася неаднойчы праводзіць сходы вясцоўцаў па пытанням хлебапаставак, падаткаў і іншым мерапрыемствам улады, у адносінах да якіх сяляне выказвалі незадавальненне і ў душы я была згодная з імі” [10, а. 124–126].

У Дзвіне з ліку мясцовых настаўнікаў, моладзі і работнікаў сувязі, усяго 37 чалавек, складалася антысавецкая група, якая падтрымлівала УПА, заахвочвала мясцовае насельніцтва ўступаць у шэрагі антысавецкага падполля, распаўсюджвала адпаведную літаратуру. Узначальвала арганізацыю настаўніца мясцовай школы [2, с. 225].

Для барацьбы з антысавецкімі фарміраваннямі і іх уплывам на насельніцтва партыйнае кіраўніцтва прыймала рашучыя захады. Так, напрыклад, Пінскі абкам КП(б)Б падрыхтаваў ў лістападзе 1944 года адмысловую праграму дзеянняў, якая ўключала накіраванне на Дняпра-Бугскі канал і раку Прыпяць па адным катэры з вайскоўцамі, арганізацыю сакратарамі райкамаў знішчальных батальёнаў колькасцю ад 60 да 70 чалавек кожны з ліку партыйна-савецкага актыву і былых партызан. У Іванаўскім раёне, напрыклад, такі батальён узначаліў былы кіраўнік партызанскай брыгады імя Молатава Міхаіл Іванавіч Герасімаў [2, с.216].

Важным сродкам для стабілізацыі становішча ў рэгіёне была адпаведная кадравая палітыка. У кастрычніку 1944 г. наркам унутраных спраў СССР Л. Берыя назваў абмежаванымі магчымасці прызначэння на адказныя пасады ў заходніх раёнах мясцовых жыхароў: “Лічым, што трэба было б пайсці хоць бы на часовае перакідванне вопытных работнікаў з усходніх абласцей Украіны і Беларусі” [2, с. 182].

Ужо ў ліпені 1944 г. ЦК КП(б)Б даручыла адабраць з ліку “безумоўна адданных партызан і партызанак” 3 тысячы чалавек для працы на вызваленых тэрыторыях. Толькі на Пінскую вобласць прыходзіла амаль палова ад гэтай колькасці – 1250 чалавек, акрамя таго кіраўніцтва вобласці прасіла накіроўваць работнікаў пераважна з усходніх абласцей краіны [14, а. 4–14]. У Брэсцкай вобласці сярод дэлегатаў 2 абласной партыйнай канферэнцыі беларусаў было 84 з 265, у той час як рускіх – 135. Паказальна, што на працягу 1946 г. у Маларыцкім і Дзвінскім раёнах не маглі знайсці кандыдатаў на пасаду

старшыні сельскага савета, з 14 старшынь райвыканкамаў ураджэнцам Брэстчыны быў толькі адзін, а ў Брэсцкім гарсавеце мясцовых жыхароў не было ўвогуле [3, а. 231–238].

Уплывалі на кадравую палітыку савецкай улады ў рэгіёне і распаўсюджаныя антысавецкія настроі. Дзівінскі райкам КП(б)Б паведамляў кіраўніцтву вобласці аб тым, што сялянскія акты ў раёне застрашаны пагрозамі, старшыні сельскіх саветаў баяцца спаць у сваіх дамах, партыйныя і савецкія работнікі настроены апатычна і разважаюць аб тым, як бы хутчэй выбрацца з неспакойнага раёна, а кіраўнік райвыканкама больш за два месяцы не выязджае з райцэнтра [7, а.93–109]. Улічваючы абставіны, у Брэсцкай вобласці найбольш правараным партыйна-савецкім работнікам выдавалі дазволы на нашэнне і захоўванне зброі, нават калі тыя не падпадалі пад пералік службовых асоб, якія мелі на гэта законнае права. “Кіраўнікам раёна дазволіць мець аўтаматы, ажыццяўляючы выдачы на агульных умовах”, – паведамлялі з абкама сакратару Маларыцкага РК КП(б)Б [6, а. 13].

Нярэдка пры запаўненні вакансій у заходніх абласцях ўвагу звярталі выключна на ідэалагічную надзейнасць прэтэндэнтаў, а не на веданне мясцовай спецыфікі і дысцыпліну. Гэта прыводзіла да пагаршэння маральнага стану супрацоўнікаў органаў мясцовай улады. На праблему неаднаразова звярталі ўвагу органы ўнутраных спраў. Згодна са справаздачай ваеннай пракуратуры і МУС па Пінскай вобласці за 1947–1948 гг., у рэгіёне мелі месца праявы жорсткага насілля над грамадзянамі з боку асобных адказных асоб. Напрыклад, у снежні 1948 г. старшыня сельскага савета ў Іванаўскім раёне забіў стрэлам з аўтамата мясцовага юнака, які адмаўляўся накіроўвацца ў школу ФЗН, у Ленінскім – упаўнаважы раённага аддзела МУС здзейсніў публічнае звалтаванне. У Ганцавіцкім раёне кандыдат у члены КП(б)Б напіўся і рэвалверам пабіў мясцовага жыхара, пасля чаго кіраўнік райкама на працягу трох месяцаў не даваў згоды на прыцягненне вінаватага да адказнасці. У Пінскім раёне старшыня сельсавета ўвёў незаконны падатак у 50 руб. за няўку па яго выкліку. Як выявілася падчас следства, грошы ён выкарыстоўваў для асабістых патрэб. Падобныя выпадкі адзначаліся і ў іншых раёнах [12, а. 39–40].

Пасля разгрому асноўнай масы ўзброеных груп падполля у канцы 1940-х гг., змяніўся і характар антысавецкіх выступленняў у рэгіёне. Сярод крымінальных справаў за антысавецкую агітацыю і прапаганду, якія разглядаліся ў судах Брэсцкай і Пінскай абласцей адзначым некалькі найбольш характэрных.

Усяго за I паўгоддзе 1949 г. у Пінскай вобласці па артыкулах 72 і 76 Крымінальнага кодэксу БССР (“Прапаганда і агітацыя супраць савецкай улады” і “Удзел у антысавецкіх арганізацыях”) было асуджана 13 чалавек. 12 з іх былі ўдзельнікамі антысавецкай групы ў вёсках Пігасы і Гутава Драгічынскага раёна. Бацька, маці і двое сыноў сям’і Авадок былі асуджаны на 25 гадоў працоўных лагераў за “дапамогу атраду ўкраінскіх нацыяналістаў” і распаўсюджванне лістовак з крытыкай савецкай улады. Іосіфу Авадку ставілася ў віну тое, што ён некалькі разоў прымаў на начлег удзельнікаў падполля і адрамантаваў ім машынку для друкавання. Акрамя таго, падчас малітоўнай сустрэчы баптыстаў в. Гутава ён выступіў з крытыкай калгаснай сістэмы і савецкай улады ўвогуле. Яго сыны Павел і Рыгор распаўсюдзілі 30 лістовак падчас моладзевай вечарыны ў в. Ліпнікі і збіраліся зрабіць тое ж ужо ў Драгічыне, але 12 верасня 1948 г. былі затрыманы органамі МДБ. Яны ж далучылі да сваёй справы некалькіх мясцовых жыхароў, якія таксама былі арыштаваны і асуджаны [12, а. 11].

У 1949 г. МГБ Пінскай вобласці выкрыла антысавецкую групу з ліку ўдзельнікаў секты ігавістаў. Згодна з матэрыяламі справы, трое ўдзельнікаў праводзілі агітацыю, накіраваную на сабатаж мерапрыемстваў савецкай улады ў вёсцы, выступалі супраць калгаснай сістэмы. У лютым 1949 г. усе удзельнікі суполкі былі асуджаны на 25 год працоўных лагераў [12, а. 245–248].

Антысавецкія гурткі з мясцовых жыхароў ствараліся нават у пачатку 1950-х гг. Ваенным трыбуналам Брэсцкай вобласці ў 1952 г. разглядалася справа арганізацыі з Бярозы, якая на працягу 1950–1951 гг. разгарнула антысавецкую работу ў раёне. Сярод акцый удзельнікаў групы ўзгадваецца толькі распаўсюджванне лістовак. У склад арганізацыі ўваходзіла 13 мясцовых юнакоў, самаму старэйшаму з іх было 20 гадоў, а малодшай дзяўчыне ўсяго 16. Усе ўдзельнікі групы былі асуджаны. Згодна з дадзенымі следства, маладыя людзі актыўна супрацоўнічалі з узброеным падполлем [13, а. 69].

Заклучэнне. Працэсы ў грамадска-палітычным жыцці беларускага Палесся ў пасляваенныя гады былі шчыльна звязаны з распаўсюджанымі тут антысавецкімі настроймі, якія праяўляліся ў розных формах: ад адкрытага ўзброенага супрацьстаяння з уладай у шэрагах АУН–УПА да сабатажу гаспадарчых мерапрыемстваў улады і антысавецкай агітацыі. Захадны орган у дзяржаўнай бяспекі і ўнутраных спраў, накіраваны на барацьбу з падполлем, партыйнае кіраўніцтва дапаўняла паказальнымі прапагандысцкімі акцыямі і своеасаблівым вырашэннем кадравага пытання: запрашэннем на кіруючыя пасады выхадцаў з усходняй Беларусі і РСФСР. Тым не менш, дзейнасць антысавецкіх арганізацый у Брэсцкай і Пінскай абласцях адзначалася да пачатку 1950-х гг.

ЛІТАРАТУРА

1. Літопіс УПА : документи і матэрыялы / упоряднікі: О. Вовк, С. Кокін. – Київ, Торонто, 2005. – Т. 8 : Волинь, Полісся, Поділля: УПА та запілля 1944–1946. Документи і матэрыялы. – 1334 с.

2. ОУН–УПА в Беларуси, 1939–1953 гг. : документы и материалы / Департамент по архивам и делопроизводству Министерства юстиции Республики Беларусь [и др.] ; сост.: В. И. Адамушко [и др.] ; редкол.: В. И. Адамушко [и др.]. – Минск : Вышэйшая школа, 2006. – 528 с.
3. Дзяржаўны архіў Брэсцкай вобласці (далей – ДАБВ). – Ф. 1п. Воп. 3. Спр. 95.
4. ДАБВ. – Ф. 1п. Воп. 4. Спр. 91.
5. Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь (далей – НАРБ). – Ф. 4п. Воп. 29. Спр 582.
6. НАРБ. – Ф. 1п. Воп. 4. – С. 42.
7. ДАБВ. – Ф. 1п. Воп. 3. – С. 96.
8. ДАБВ. – Ф. 1п. Воп. 6. – С. 103.
9. ДАБВ. – Ф. 7581п. Воп. 3. – С. 17.
10. ДАБВ. – Ф. 1п. Воп. 3. – С. 93.
11. ДАБВ. – Ф. 1п. Воп. 4. – С. 94.
12. ДАБВ. – Ф. 7581п. Воп. 3. – С. 770.
13. НАРБ. – Ф. 4п. Воп. 62. – С. 282.
14. ДАБВ. – Ф. 7581п. Воп. 3. – С. 17.

Пасцуніў 23.09.2015

AUTHORITY AND ANTI-SOVIET UNDERGROUND IN THE WEST POLESIE IN 1944–1949

A. YARMATS

This article analyzes the social and political situation in the south-western Belarus in 1944–1950 years in connection with activities in the region organized by the anti-Soviet underground. The author examines the impact of the underground in the mood of the local population, state economic activities and personnel policy in the Brest and Pinsk regions. The article gives examples of armed confrontation and the departments of the Ukrainian underground organs of state security, sabotage population management activities of power and anti-Soviet agitation.

Keywords: *Western Belarus, Polesye, Brest region, Pinsk region, village, collectivization, anti-Soviet underground OUN-URA.*